

Nader onderzoeken Galvanitas terrein en bosperceel politie

Onderzoeken naar beschermde amfibieën,
vogels en zoogdieren

projectnummer 0437298.100
definitief
6 december 2019

Nader onderzoeken Galvanitas terrein en bosperceel politie

Onderzoeken naar beschermde amfibieën, vogels en zoogdieren

projectnummer 0437298.100

definitief
6 december 2019

Opdrachtgever

Schonck, Schul & Compagnie Projectontwikkelingsadvies B.V.
Fatimastraat 1
4834 XT BREDA

datum vrijgave
11-12-2019

beschrijving revisie
definitief

goedkeuring
M. Scholten

vrijgave
M.C. Deuring

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
1.3	Voorgestane ontwikkeling	2
1.4	Doel	2
1.5	Leeswijzer	2
2	Wettelijk kader	4
2.1	Algemeen	4
2.2	Wnb - soortbescherming	4
2.2.1	Soorten van de Vogelrichtlijn	4
2.2.2	Soorten van de Habitatrichtlijn	5
2.2.3	Andere soorten	5
2.2.4	Ontheffingsplicht	6
2.2.5	Zorgplicht	6
3	Methode	7
3.1	Methode van onderzoek	7
3.1.1	Terreinbezoeken	7
3.2	Vogels	8
3.3	Amfibieën	9
3.4	Zoogdieren	9
4	Resultaten	14
4.1	Algemeen	14
4.2	Soortgerichte onderzoeken	14
4.2.1	Vogels	14
4.2.2	Amfibieën	14
4.2.3	Zoogdieren	16
5	Effectbeoordeling	22
5.1	Toetsing Wet natuurbescherming	22
5.1.1	Essentiële vliegroute	22
5.2	Toetsing Wet natuurbescherming	22
6	Conclusie	26
7	Bronnen	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aanleiding voor het onderzoek is de duurzame transformatie van de voormalige bedrijfslocatie van Galvanitas (Wilhelminakanaal Zuid 102-104). Het betreft een transformatie naar een gebied met wonen, werken en recreëren. Mogelijk wordt het naastgelegen bosperceel van de politie ook bij de ontwikkeling betrokken. Dit voornemen is echter in het huidige bestemmingplan niet toegestaan. Om deze reden wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld.

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In 2019 is door Antea Group een natuurtoets uitgevoerd. Hier uit is gebleken van het voorkomen van beschermde diersoorten niet kan worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de uitgevoerde soortgerichte nader onderzoeken naar jaarrond beschermde vogelnesten, kleine marterachtigen, amfibieën en vleermuizen uiteen.

In Figuur 1.1 is de ligging van het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 1.1. Globale ligging van het onderzoeksgebied.

1.2 Huidige situatie

In huidige situatie bestaat het onderzoeksgebied uit een leegstaand bedrijventerrein van het voormalige bedrijf 'Galvanitas'. Het is te verdelen in een grotendeels verhard terrein met twee lange bedrijfshallen, een kantoorpand en een hoog kantorenpand (lijkend op een klein

flatgebouw). Daarnaast bevat het terrein een kleinschalig ven en een aantal aangeplante hoge struiken. Het westelijke deel van het onderzoeksgebied (bosperceel politie) is een bosperceel met veel dode- en omgevallen bomen. In het bosperceel is een verhoging aanwezig met veel gesteente.

1.3 Voorgestane ontwikkeling

De initiatiefnemer is voornemens om woontorens te realiseren op de bestaande bedrijfshallen. De optionele ontwikkeling van het bosperceel van de politie bestaat een woontoren en parkeerplaatsen. Zie Figuur 1.2 voor het structuurontwerp van het planvoornemen.

Figuur 1.2. structuurontwerp. Bron: memo Schonck, Schul & compagnie 9-11-2019.

1.4 Doel

Het doel van voorliggende rapportage is het inzichtelijk maken van de resultaten van de nader onderzoeken, en of verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming overtreden worden, wat de consequenties hiervan zijn en of er een noodzaak is tot het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming – onderdeel soorten.

1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgezet:

- In Hoofdstuk 2 wordt het wettelijk kader van de Wet natuurbescherming – soortbescherming beschreven. Hier wordt aan getoetst in voorliggend document.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de methodiek van de soortspecifieke onderzoeken.

- In Hoofdstuk 4 zijn de resultaten van de onderzoeken gepresenteerd. De resultaten zijn weergegeven van het gehele onderzoeksgebied.
- In Hoofdstuk 5 vind de toetsing en beoordeling plaats van de in Hoofdstuk 5 gepresenteerde bevindingen.
- Hoofdstuk 6 geeft de conclusies.

2 Wettelijk kader

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende toetsing wordt ingegaan op de bescherming van soorten verankerd in de Wet natuurbescherming. Hier zal in Hoofdstuk 5 aan getoetst worden.

2.2 Wnb - soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief Bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het onderzoeksgebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5). Onderstaand worden de verbodsbepalingen uit de Wnb per categorie uiteengezet.

2.2.1 Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten (artikel 3.1 Wnb) is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen wanneer als gevolg daarvan het nest zijn functie verliest.

Artikel 3.1 Wet natuurbescherming Vogelrichtlijn soorten

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

2.2.2 Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen. Dieren behorend bij artikel 3.5 mogen niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

Artikel 3.5 Wet natuurbescherming Europees beschermde soorten

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.2.3 Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb. Voor soorten in bijlage A Wnb geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B Wnb geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en onwortelen van planten.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Artikel 3.10 Wet natuurbescherming Overig beschermde soorten

1. Onverminderd [artikel 3.5](#), eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, [onderdeel A](#), bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, [onderdeel B](#), bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.2.4 Ontheffingsplicht

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, en deze niet volledig gemitigeerd kunnen worden of wanneer een toetsing gewenst is - dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie (1-3). Zie Bijlage 1 van de bijgevoegde Natuurtoets voor een uitgebreide toelichting.

2.2.5 Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in [artikel 1.11](#) de zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

3 Methode

3.1 Methode van onderzoek

Binnen het onderzoeksgebied is gewerkt conform de geldende inventarisatieprotocollen van RAVON (Groeneveld *et al.*, 2011), de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de protocollen van BIJ12. Ook is gebruik gemaakt van bekende waarnemingen van de relevante beschermde soorten binnen een bereik van 2,5 kilometer rondom het onderzoeksgebied (NDFF 2014-2019). De methodieken worden per onderzochte soortgroep uiteen gezet. De onderzoeken zijn uitgevoerd door een ecooloog van Antea Group. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd door twee vleermuisdeskundigen.

3.1.1 Terreinbezoeken

Om een indruk te krijgen van de aanwezige beschermde soorten binnen het onderzoeksgebied en in de directe omgeving, zijn verschillende terreinbezoeken uitgevoerd. In Tabel 3.1 zijn de terreinbezoeken uiteengezet.

Tabel 3.1. Gegevens terreinbezoeken nader onderzoek Galvanitas.

Datum	Tijd	Soortgroep	Activiteit	Weersomstandigheden
02-04-2019	07:00 – 10:00	Vogels en amfibieën	Controle JRB nest en scheppen met RAVON net in het ven.	Vrijwel onbewolkt, windkracht 1, 13 °C
19-04-2019	07:30 – 16:00	Vogels, amfibieën en marterachtigen.	Controle JRB nest, scheppen met RAVON net in het ven. Plaatsen camera's voor marteronderzoek.	Zonnig, windkracht 2, 17 °C
26-04-2019	07:30 – 08:30	Vogels	Controle JRB nest	Onbewolkt, windkracht 2, 13 °C
03-05-2019	12:00 – 13:30	Vogels en marterachtigen	Vervangen batterijen, uitlezen SD-kaart camera's. Korte controle JRB nest.	Vrijwel onbewolkt, windstil, 11 °C
17-05-2019	14:00 – 16:00	Marterachtigen	Vervangen batterijen, uitlezen SD-kaarten camera's.	Bewolkt, windkracht 1, 15°C
31-05-2019	15:30 – 17:15	Marterachtigen	Ophalen van materialen, uitlezen SD-kaarten.	Zonnig, windkracht 2, 26 °C
03-06-2019	21:50 – 00:00	Vleermuizen	Controle op zomerverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen.	Onbewolkt, windkracht 1, 15 °C
27-06-2019	03:30 – 6:00	Vleermuizen	Controle op zomerverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, vliegroutes en	Onbewolkt, windkracht 1, 18 °C

			foerageergebieden van vleermuizen. foerageergebieden van vleermuizen.	
12-08-2019	00:00 – 02:00	Vleermuizen	Controle op winterverblijfplaatsen door zwermgedrag te onderzoeken.	Onbewolkt, windkracht 1, 17 °C
03-09-2019	21:30 – 02:00	Vleermuizen en amfibieën	Controle op paarverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Korte controle landbiotoop amfibieën.	Bewolkt, windstil, 17 °C
23-09-2019	19:15 – 22:00	Vleermuizen	Controle op paarverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden.	Bewolkt met kortstondig lichte neerslag, windkracht 1, 18 °C
14-10-2019	19:00 – 20:00	Vleermuizen	Korte controle baltsgedrag	Bewolkt, windkracht 1, 13 °C

3.2 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

In het bosperceel aan de westzijde van het onderzoeksgebied (bosperceel politie) is een mogelijk jaarrond beschermd aanwezig (zie Figuur 3.1).

Figuur 3.1. Aanwezig groot nest in het bosperceel van de politie.

Het nest ligt op grote hoogte in de vork van een oude den (zie ook Figuur 3.2). Aan de onderzijde is plastic zichtbaar wat mogelijk gebruikt is om het nest op te bouwen.

Figuur 3.2. Mogelijk jaarrond beschermd nest in het bosperceel.

Voor het onderzoek is het kennisdocument Buizerd (*Buteo buteo*) van BIJ12 als richtlijn gebruikt. Het onderzoek is verdeeld over vier bezoeken van circa twee uur waarin activiteit rondom het nest wordt beoordeeld. In de periode 1 april – 1 juni, circa één uur na zonsopkomst, is het nest driemaal beoordeeld. Daarnaast is in augustus – september nogmaals een nestcontrole uitgevoerd om bezetting door de boomvalk te kunnen beoordelen.

3.3 Amfibieën

Alpenwatersalamander

In het aanwezige ven (noordoostzijde onderzoeksgebied) op het terrein is mogelijk essentieel leefgebied aanwezig voor de alpenwatersalamander. De omliggende terreinen bieden daarnaast mogelijk landbiotoop voor deze soort. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de inventarisatieprotocollen van RAVON (Groeneveld *et al.*, 2011) en de algemene informatie over de soort op RAVON. Daarnaast is rekening gehouden met de inventarisatieprotocollen van het NGB (2017).

Het ven is bemonsterd met een RAVON-net in de periode april – mei met twee veldbezoeken. In deze periode baltsen de dieren in het voortplantingswater en zijn in deze wijze het meest optimaal waar te nemen. Daarnaast is in combinatie met het vleermuisonderzoek in het najaar tijd besteedt aan het omdraaien van materiaal in en om het onderzoeksgebied om te controleren op rustende dieren.

3.4 Zoogdieren

Marterachtigen

In de westelijke bosschage (bosperceel politie) komen mogelijk beschermde marterachtigen voor. Het bosperceel bevat opstapelingen van hout en stenen, ruigtes, kruidenvegetatie en veel sporen van konijnen en muizen (prooidieren). Ook omliggende terreinen zijn mogelijk geschikt voor kleine marterachtigen als bunzing en wezel. Hermelijn wordt gezien het ontbreken van water en de daarbij horende vochtige biotopen niet snel verwacht.

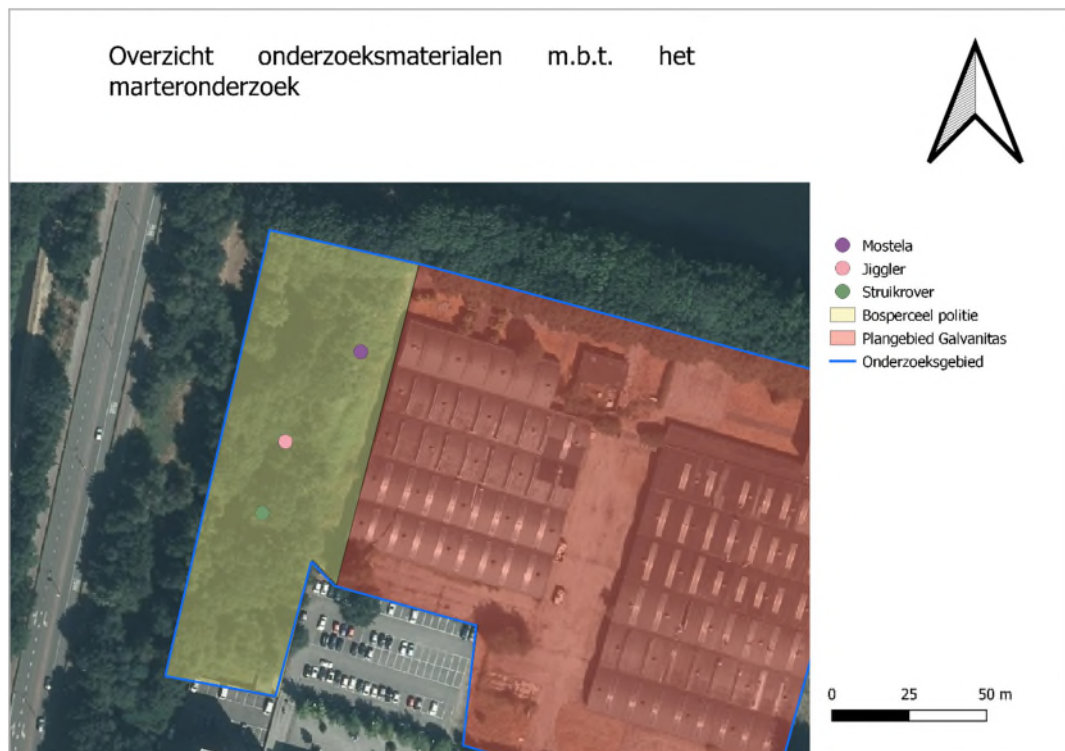
Onderzoek naar de kleine marterachtigen is uitgevoerd op basis van de Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming (Bouwens, 2017). Het onderzoek naar de mogelijk

aanwezige bunzing en wezel heeft primair plaatsgevonden met behulp van de zogenaamde mostela, struikrover en jiggers (voorbeeld: zie Figuur 3.3). De mostela bevat een standaard cameraval welke in een behuizing met twee openingen geschikt voor marterachtigen is geplaatst. De jiggler is een thee-ei welke bevestigd is aan een stevig ijzerdraad. In het thee-ei is een lokstof van sardientjes geplaatst, eenmalig is ook een lokstof van kattenvoer gebruikt. Op de jiggler is vervolgens een camera gericht. Ook is de struikrover gebruikt. De struikrover is een halfopen buis met daarin een camera bevestigd en aan de voorzijde een lokstof in de vorm van sardines. Deze cameravallen zijn zes weken actief geweest, waarbij deze tweewekelijks zijn uitgelezen.

Figuur 3.3. Foto links: struikrover cameraval. Foto rechts: Mostela (marterbox) met camera aan de binnenkant.

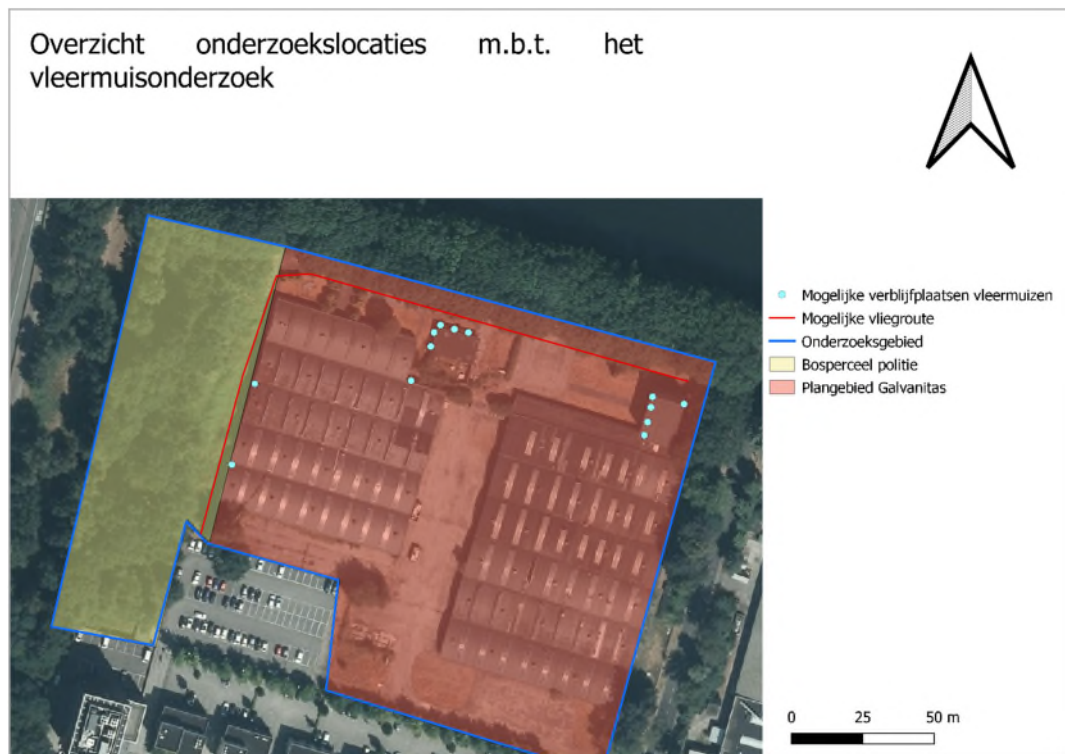
De locaties van de camera's zijn weergegeven in Figuur 3.4.

Figuur 3.4. Overzicht van de geplaatste materialen in het onderzoeksgebied.

Vleermuizen

In het onderzoeksgebied zijn geschikte elementen aanwezig welke van essentieel belang kunnen zijn voor vleermuizen. Zo zijn een aantal gebouwen in het plangebied Galvanitas geschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende soorten. Het bosperceel van de politie bevat veelal naaldbomen en dun opschot waardoor hier geen geschikte verblijfplaatsen in bomen zijn aangetroffen. Wel kan het bosperceel en dichtbegroeide bosrand een functie als foerageergebied of vliegroue bevatten. Figuur 3.5 toont de onderzoeksinspanning in het onderzoeksgebied.

Figuur 3.5. Overzicht onderzoekslocaties m.b.t. het vleermuisonderzoek.

Soortgericht onderzoek vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is te verdelen in het inventariseren van vliegroues, foerageergebieden, zomer- en kraamverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen, zwermplaatsen en winterverblijfplaatsen. Per mogelijk aanwezige functie is er onderzoek verricht conform het meest recente Vleermuisprotocol 2017.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar meerdere typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit zijn zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.

Foerageergebied

Gebied waarbinnen een soort foerageert. Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen.

Vliegroutes

Vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied, waarvan minimaal 5% van de in de verblijfplaats aanwezige individuen gebruik maakt. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan kost vergeleken met de originele vliegroute teveel energie (te ver omvliegen of te onbeschermt).

Paarterritoria

Territorium waarbinnen een mannelijke vleermuis baltst en deze verdedigt tegen andere mannetjes. Binnen een paarterritorium ligt de paarverblijfplaats.

Baltsroep

Sociaal geluid (roep) dat mannelijke vleermuizen gedurende de paartijd produceren met de functie om vrouwtjes te lokken en andere mannetjes af te weren. De baltsroep kan bestaan uit een werfroep en contactroep.

Baltslocatie

Een locatie waar de functie baltsen is en geen paarterritoria of paarverblijfplaatsen worden waargenomen.

De inventarisaties met betrekking tot vleermuizen zijn met behulp van een zogenaamde batdetector uitgevoerd. Er is gewerkt met de Petterson D240x en een batlogger. Als toevoeging op de standaard uitrusting is gewerkt met een ultrasone microfoon: Echo meter Touch Pro. Deze apparaten vangen de ultrasone geluiden van vleermuizen op en maakt deze hoorbaar en zichtbaar. Daarnaast biedt het apparaat de mogelijkheid geluiden op te nemen voor analyse achteraf. Enkele soorten zijn moeilijk te determineren in het veld en vereisen een controle met behulp van analyse-software (o.a. Bat Explorer).

Een batlogger is driemaal gebruikt als extra onderzoeksmiddel en geplaatst op een locatie buiten het zicht van de onderzoekers. Tweemaal is de batlogger geplaatst in de bedrijfshallen (zie Figuur 3.6) om te onderzoeken of de vleermuizen ook in de bedrijfshallen aanwezig zijn.

Figuur 3.6. Een batlogger is tweemaal geplaatst in de bedrijfshallen van Galvanitas.

Daarnaast is tweemaal voorafgaand aan het avondbezoek gezocht naar sporen als keutels.

Eekhoorn

De eekhoorn kan mogelijk voorkomen in het bosperceel van de politie. Tijdens het verkennende terreinbezoek (Natuurtoets) is enkel een horst aangetroffen van mogelijk een roofvogel (zie ook Figuur 3.1). Eekhoornnesten zijn niet gevonden. Gedurende het nader onderzoek met camera's voor de marterachtigen en de controles naar het grote nest is ook aanvullend gelet op activiteit van eekhoorns (vraatsporen, nesten en zicht/camerawaarnemingen).

4 Resultaten

4.1 Algemeen

In het onderzoeksgebied zijn de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, vos en konijn waargenomen. De resultaten worden per onderzochte soortgroep uiteengezet in dezelfde volgorde als in hoofdstuk 3.

4.2 Soortgerichte onderzoeken

4.2.1 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

Het nest in het bosperceel is gedurende de onderzoeksperiode in 2019 onbewoond gebleven. In het bezoek van 19 april 2019 leek een koppel gaaien geïnteresseerd te zijn in het nest. Het koppel maakte veel lawaai en bleven voortdurend in de buurt van het nest. Andere (alarmerende) vogels werden niet waargenomen waardoor geen sprake leek te zijn van predatie door de gaaien op een bestaand nest. Op 26 april was het nest vrij en is geen interesse meer getoond in het nest. Gedurende de onderzoeksperiode waarin marters zijn onderzocht is ook aandacht besteedt aan roepende vogels en mogelijke bewoners van het nest. Waargenomen vogelsoorten in en om (boven) het bosperceel zijn koolmees, pimpelmees, roodborst, merel, gaai, ekster, buizerd, winterkoning, houtduif, stadsduif, Turkse tortel, kauw, groenling en zanglijster. De buizerd is enkel overvliegend waargenomen. Het aanwezige nest is onbewoond gebleven waardoor een jaarronde bescherming is uitgesloten.

Categorie-5 vogelsoorten

De koolmees, pimpelmees en ekster behoren tot de Categorie-5 vogels. Dit betekent dat wanneer de gunstige staat van instandhouding in het geding lijkt te komen, de nesten van deze vogels jaarrond beschermd worden. In omliggende gebieden zijn echter voldoende alternatieven aanwezig om tot broeden te kunnen komen. Zo is aan de oostzijde van het onderzoeksgebied een eksternest aanwezig en is in omliggende bosschages voldoende alternatief leefgebied. Jaarronde bescherming van Categorie-5 vogels is daarom niet aan de orde.

4.2.2 Amfibieën

Alpenwatersalamander

De alpenwatersalamander is tijdens het nader onderzoek niet aangetroffen. Het onderzochte ven (zie Figuur 4.1) bevatte een dikke laag met plantaardig materiaal, zie Figuur 4.2.

Figuur 4.1. Het onderzochte ven op het plangebied Galvanitas.

Figuur 4.2. Dikke laag bladafval op de bodem van het ven.

Het bladafval is voornamelijk afkomstig van de exotische Amerikaanse eik. Deze staan in een laan langs het Wilhelminakanaal-zuid.

Opvallend was dat het ven naast een aantal wormen geen enkele macrofauna bevatte (zie Figuur 4.3).

Figuur 4.3. Aangetroffen wormen in het plantmateriaal van het ven.

Het ven is niet geschikt als voortplantingslocatie voor amfibieën. Mogelijk door de hoeveelheid blad van de Amerikaanse eik (wat slecht afgebroken wordt) is de waterkwaliteit negatief beïnvloedt. Ook overige (minder kritische) amfibieënsoorten als gewone pad, bruine kikker en bastaardkikker zijn in het onderzoek niet aangetroffen. In het onderzoeksgebied zijn geen amfibieën aangetroffen en zijn uitgesloten.

4.2.3 Zoogdieren

Marterachtigen

In het onderzoeksgebied zijn geen marterachtigen waargenomen. De camera's hebben wel veel informatie opgeleverd over het bosperceel van de politie. Zo is een bewoonde vossenburcht aanwezig aan de oostzijde van het bosperceel (zie Figuur 4.4).

Figuur 4.4. Vossenburcht in het bosperceel van de politie.

De vos is zeer frequent waargenomen op camera waardoor de burcht al snel is ontdekt. De burcht is duidelijk in gebruik genomen, maar er zijn geen sporen waargenomen van jonge dieren. Ook zijn aardmuis, bosmuis, bosspitsmuis, huiskat, hond, egel, konijn en haas waargenomen op de verschillende camera's. Een overzicht van de resultaten is weergegeven in Figuur 4.5.

Figuur 4.5. Overzicht van de resultaten uit het marteronderzoek: Foto linksboven: egel. Foto rechtsboven: vos. Foto linksonder: bosmuis. Foto rechtsonder: huiskat.

Marterachtigen zijn niet in het onderzoekgebied waargenomen. Mogelijk is een combinatie van factoren hier de oorzaak voor. De aanwezigheid van een vossenburcht, veel huiskatten en frequent wandelaars met honden zorgt voor een flinke verstoring op het bosperceel. Ook de minder verstoringsgevoelige steenmarter is niet in het bosperceel waargenomen. Marterachtigen zijn uitgesloten in het bosperceel.

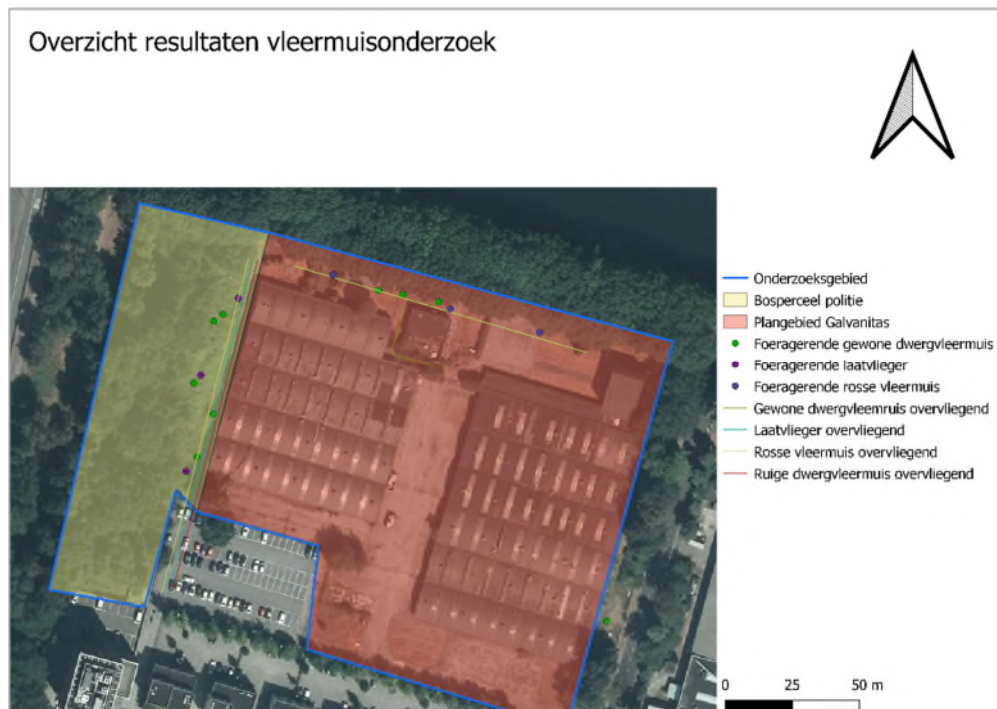
Wat betreft de vos geldt de zorgplicht. De vos is vrijgesteld van bescherming onder Artikel 3.10, onderdeel A. Echter, vanuit de soortplicht is van belang dat het opzettelijk aantasten van de burcht en de aanwezige dieren dient te worden voorkomen. Vossen maken gebruik van de burcht om hun jongen te beschermen en op te voeden. Dit gebeurt doorgaans in de periode maart – augustus. De periode overlapt hierdoor grotendeels met de broedperiode van vogels, waardoor werkzaamheden aan het bosperceel niet in de kwetsbare periode van de vos worden uitgevoerd. Buiten deze periode gebruiken vossen voornamelijk losse ligplekken en kan de burcht worden verwijderd zonder aantasting.

Voor de egel zijn maatregelen veelal maatwerk. De kwetsbare periode van de egel overlapt niet met de broedvogels en is met name gevoelig voor verstoring in de periode van eind juli tot en met april (gehele winterperiode is het dier in winterslaap). Een aantal inspanningen zijn mogelijk om rekening te houden met egels binnen het werkterrein:

- Gefaseerd werken om dieren tijdig de kans te geven om het gebied te verlaten;
- Nestmogelijkheden realiseren buiten de werkgebieden (zodat egels hier een nest zoeken en niet in het werkterrein);
- Bij het aantreffen van egels een specialist inschakelen, de egel kan jongen hebben en het nest verlaten.

Vleermuizen

In het onderzoekgebied zijn de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen. Een overzicht van de waarnemingen gedurende het onderzoek zijn weergegeven in Figuur 4.6.

Figuur 4.6. Overzicht resultaten vleermuisonderzoek.

Ondanks dat vleermuizen op twee momenten interesse leken te tonen in de bebouwing, zijn geen in- of uitvliegende dieren waargenomen. Locaties waar dieren kort zwermgedrag vertoonde zijn naderhand onderzocht met een endoscoop en bleken ongeschikt door een dichte laag spinnen rag, tocht of vocht. Keutels in de bedrijfshallen brokkelden af en leken afkomstig te zijn van vleermuizen. Bij nadere inspectie bleken de keutels afkomstig te zijn van spitsmuizen (ook insect etende zoogdieren). De batlogger in de bedrijfshallen heeft geen vleermuizen waargenomen.

Wel zijn veel vleermuizen waargenomen langs het bosperceel van de politie. Met name rond zonsondergang en vlak na zonsondergang zijn veel overvliegende gewone dwergvleermuizen en laatvliegers waargenomen. In de omgeving zijn alternatieve vliegroutes aanwezig, maar deze zijn minder geschikt vanwege verlichting. De route tussen het bosperceel van de politie en het Galvanitasterrein is volledig donker en daarmee de meest geschikte vliegroute t.o.v. de omgeving (zie ook Figuur 4.7).

Figuur 4.7. Mogelijke vliegroutes in de omgeving van het onderzoeksgebied.

Ten oosten van het onderzoeksgebied zijn door de batlogger nauwelijks vleermuizen waargenomen op de alternatieve route (Eikdijk). Ter vergelijking werden op 3 juni 2019 drie over/langs vliegende gewone dwergvleermuizen (met batlogger) waargenomen aan de Eikdijk, tegen 17 gewone dwergvleermuizen en 4 laatvliegers ten westen van het onderzoeksgebied (met Petterson D240x). Deze vergelijking is toegepast op circa 30 minuten (zonsondergang tot 30 minuten na zonsondergang). De route tussen het bosperceel en het Galvanitasterrein is niet alleen donker, maar bevat ook een dichte struikvegetatie van braam. Deze struiken trekken veel insecten aan en leveren ook prooidieren. Vaak werd kortstondig gefoerageerd door de vleermuizen, waarna de dieren verder vlogen. Laatvliegers kwamen hier ook (zeker in de kraamperiode) samen met circa 3-4 dieren en vlogen vervolgens verder. Later op de avond waren steeds slechts enkele dwergvleermuizen nog aanwezig in het onderzoeksgebied.

De donkere vliegroute tussen het plangebied Galvanitas en het bosperceel van de politie is van essentieel belang voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Vanwege de donkere ligging en het voedselaanbod vanuit de bosrandvegetatie vormt dit een belangrijk verzamelpunt en vliegroute voor vleermuizen. Essentieel foerageergebied is niet waargenomen aangezien steeds kortstondig gefoerageerd werd en later op de avond zeer weinig activiteit nog aanwezig was in het onderzoeksgebied.

In hoofdstuk 5 worden de effecten en vervolgstappen op de essentiële vliegroute voor vleermuizen uiteengezet.

Eekhoorn

De eekhoorn is niet waargenomen in het onderzoeksgebied. In het marteronderzoek zijn drie camera's, zes weken actief geweest en hebben geen eekhoorn waargenomen. Nesten van eekhoorns zijn niet aanwezig en ook vogelnesten zijn niet omgebouwd tot een typisch bolvormig nest van een eekhoorn. Gedurende de onderzoeksperiode naar marterachtigen is ook gezocht naar sporen van marterachtigen. Hierbij is breder gelet op sporen van zoogdieren waar ook is gelet op eekhoorns. Enkele afgeknaagde eikels leken op sporen van eekhoorn, maar waren te klein en behoren tot die van een muis. Ter onderbouwing dat ook muizen knaagsporen achterlaten op eikels blijkt uit Figuur 4.8. De foto is op 12 mei 2019 gemaakt door de struikrover in het bosperceel van de politie.

Figuur 4.8. Bosmuis met eikel in het bosperceel van de politie.

Overige sporen van eekhoorn zijn ook niet aangetroffen en kan redelijkerwijs worden uitgesloten.

5 Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 4 uiteengezette bevindingen getoetst aan de Wet natuurbescherming en wordt ingegaan op de benodigde acties ten aanzien van de Wet natuurbescherming. In paragraaf 5.2 zijn de consequenties voor de planning aangegeven.

Uit de onderzoeken is gebleken dat enkel effecten te verwachten zijn op vleermuizen. Derhalve zal enkel worden ingegaan op de essentiële vliegroute van vleermuizen.

5.1 Toetsing Wet natuurbescherming

Alle vleermuissoorten zijn beschermd en staan vermeld op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Indien vleermuizen worden verstoord of voortplantings- en rustplaatsen worden vernield of beschadigd, is sprake van overtreding van de gestelde verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Vliegroutes zijn beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van de vliegroute ook de verblijfplaats zou kunnen verdwijnen.

Het onderzoeksgebied wordt door gewone dwergvleermuizen en laatvliegers gebruikt. Het onderzoeksgebied bevat geen verblijfplaatsen, maar wel een vliegroute en verzamelpunt (locaties waar vanuit vleermuizen in groepen vertrekken naar hun foerageergebied) van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Deze wordt aangemerkt als essentiële vliegroute.

5.1.1 Essentiële vliegroute

De vliegroute wordt gebruikt door circa 20 gewone dwergvleermuizen en circa vijf laatvliegers. Laatvliegers waren voornamelijk gedurende de kraamperiode aanwezig en zijn in het najaar slechts sporadisch waargenomen. Van laatvliegers is bekend dat ze flexibel reageren op de aanwezigheid van prooidieren (Dietz, Helversen & Nill, 2011). Zo waren nog tot vrij laat in juni meikevers actief waarop gejaagd werd boven de braamstruiken. Gewone dwergvleermuizen vliegen langs vaste vliegroutes en zijn ook in de kraamperiode het meest waargenomen langs de vliegroute. In het najaar waren wel voortdurend gewone dwergvleermuizen aanwezig, maar dit betrof circa 3-4 dieren over de gehele lengte.

De omgeving bevat veel verlichte gebouwen en straten. De bedrijventerreinen, het politiebureau en nabijgelegen winkelpanden zijn om veiligheidsoverwegingen volledig verlicht. Om deze reden zijn weinig donkere locaties in de omgeving aanwezig. De vliegroute langs het Galvanitas terrein is in vergelijking tot de opties in de omgeving van essentieel belang en daarmee beschermd. Negatieve effecten op het gebruik van de vliegroute dienen te worden voorkomen.

5.2 Toetsing Wet natuurbescherming

Het onderzoeksgebied bestaat uit twee delen, namelijk het bosperceel van de politie en het Galvanitas terrein. Het is nog niet zeker of het bosperceel van de politie wordt betrokken bij de ontwikkeling. Een ruime strook van het bosperceel ten westen van het onderzoeksgebied blijft in elk geval behouden. De twee voornemens met of zonder bosperceel politie zijn afzonderlijk van

elkaar getoetst. Figuur 5.1 toont een overzicht van de verdeling in de deelgebieden en het te behouden bosperceel inclusief mogelijke vleermuisroutes.

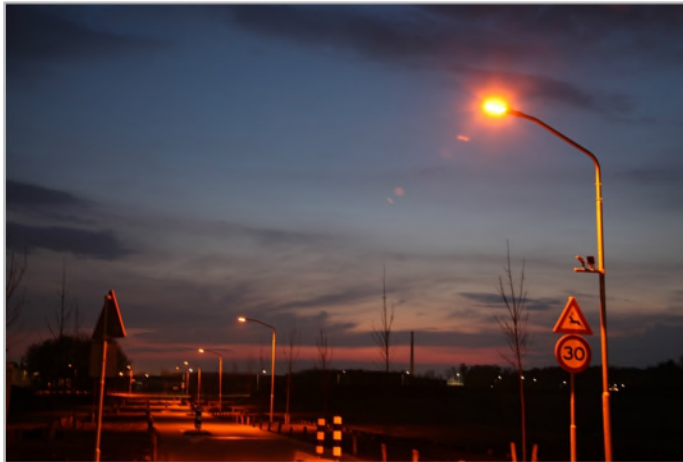

Figuur 5.1. Overzicht van de verschillende deelgebieden en het te behouden deel van het bosperceel. Bron ondergrond: Qgis.

Ontwikkeling Galvanitas terrein (zonder bosperceel politie)

Het voornemen leidt tot een fysieke aantasting van het bosperceel. Daarbij is het mogelijk dat de vliegroute nadelig wordt beïnvloed door de ontwikkeling middels lichtverstoring. De route wordt niet gebruikt door extreem lichtgevoelige soorten zoals de meervleermuis. Effecten op de vliegroute kunnen optreden wanneer de bosrand verlicht wordt vanuit het nieuwe voornemen en daarmee minder geschikt wordt.

Om effecten te voorkomen dient de vliegroute langs het Galvanitas terrein donker te blijven. Lichtverstrooiing vanuit de nieuwe bebouwing dient te worden voorkomen. Echter, omdat het hier geen extreem lichtgevoelige soorten betreft is het voldoende om enkel zware lichtbronnen te voorkomen zoals lantaarnpalen en schijnwerpers. Amberverlichting vermindert het negatieve effect van lichtverstoring. Verlichting aan de buitenzijde van het gebouw dient amberkleurig te zijn en met speciale armaturen naar beneden gericht te worden. Ter impressie zie Figuur 5.2. Op deze wijze is geen sprake van een negatief effect op de vliegroute.

Figuur 5.2. Impressie vleermuisvriendelijke amberverlichting.

Ontwikkeling Galvanitas terrein (met bosperceel politie)

Het voornemen leidt in eerste instantie tot een fysieke aantasting van het bosperceel en de vliegroute. Doordat een gedeelte van het aanwezige bosperceel blijft gehandhaafd kan de vliegroute eenvoudig als aaneengesloten lijnvormig element worden gemitigeerd (zie figuur 5.3). Het is ook mogelijk dat de (gemitigeerde) vliegroute nadelig wordt beïnvloedt door de ontwikkeling middels lichtverstoring. De route wordt niet gebruikt door extreem lichtgevoelige soorten zoals de meervleermuis. Effecten op de vliegroute kunnen optreden wanneer de bosrand verlicht wordt vanuit het nieuwe voornemen en daarmee minder geschikt wordt.

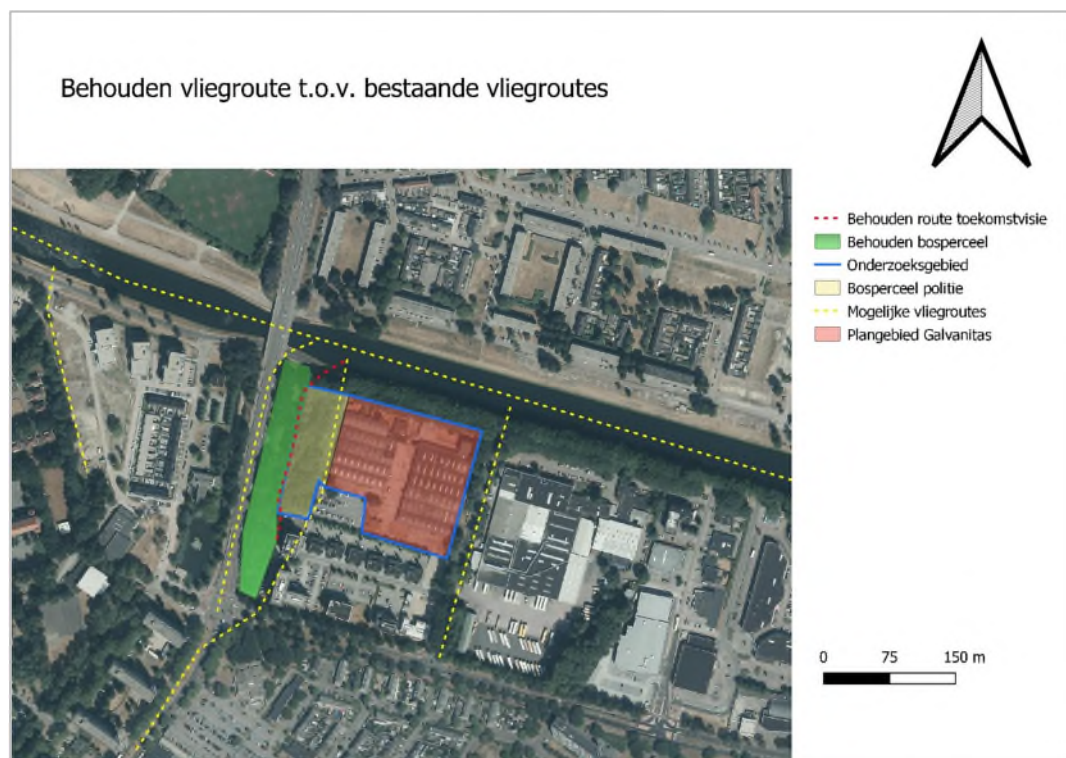
Mitigatie vliegroute

Het deel van het bosperceel wat buiten de ontwikkeling blijft bestaan (zie figuur 5.3), dient correct te worden ingericht (met inheemse beplanting en kruidenrijke soorten aan de bosrand) en donker te blijven.

Lichtverstrooiing vanuit de nieuwe bebouwing en de parkeerplaats dient te worden voorkomen. Echter, omdat het hier geen extreem lichtgevoelige soorten betreft is het voldoende om enkel zware lichtbronnen te voorkomen zoals lantaarnpalen en schijnwerpers. Amberverlichting vermindert het negatieve effect van lichtverstoring. Verlichting aan de buitenzijde van het gebouw en op de parkeerplaats dient amberkleurig te zijn en met speciale armaturen naar beneden gericht te worden. Ter impressie zie Figuur 5.2. Op deze wijze is geen sprake van een negatief effect op de vliegroute.

De aantasting aan het bosperceel en de vliegroute is niet ontheffingsplichtig wanneer de vliegroute zijn functie blijft behouden voor de vleermuizen. De vliegroute is functioneel voor de vleermuizen wanneer:

- Een aaneengesloten lijnvormig element blijft (zie ook Figuur 5.3).
- De vliegroute niet onder invloed van verlichting komt te staan. Indien verlichting nabij de vliegroute van belang is dienen deze van de route af te schijnen en voorzien te zijn van amberkleurige verlichting met gerichte armaturen;
- Kruidenrijke rand langs de bosrand zodat het ook aantrekkelijk is voor insecten (prooidieren van vleermuizen);

Figuur 5.3. Behouden vliegroute t.o.v. bestaande vliegroutes van vleermuizen.

6 Conclusie

Schonck Schul & Compagnie is voornemens aan de Wilhelminakanaal Zuid (102-104) te Oosterhout, een duurzame transformatie te laten plaatsvinden van de voormalige bedrijfslocatie van Galvanitas (Wilhelminakanaal Zuid 102-104). Het betreft een transformatie naar een gebied met wonen, werken en recreëren. Mogelijk wordt ook het naastgelegen bosperceel van de politie ook bij de ontwikkeling betrokken. Uit de natuurtoets (Antea Group, 2019, rev01) is gebleken dat enkele soorten mogelijk een leefgebied hebben binnen het onderzoeksgebied. Nader onderzoek is ingezet naar jaarrond beschermde vogelnesten, alpenwatersalamander, marterachtigen en vleermuizen. Hierbij is ook nog aanvullende gekeken naar de eekhoorn.

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig in het onderzoeksgebied. Het aangetroffen nest bleef gedurende de onderzoeksperiode onbewoond. Alpenwatersalamanders zijn niet aangetroffen en kunnen worden uitgesloten. Met name de waterkwaliteit speelt mogelijk een rol bij het ontbreken van amfibieën in het ven. Marterachtigen en de eekhoorn zijn in het onderzoeksgebied niet aangetroffen. Wel wordt het bosperceel van de politie bewoond door een vos en zijn hier meerdere huiskatten en honden waargenomen. Van vleermuizen is een essentiële vliegroute aanwezig in het onderzoeksgebied. De route wordt gebruikt door de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

Vliegroute (vleermuizen)

De vliegroute wordt bij de ontwikkeling binnen het plangebied Galvanitas (exclusief het bosperceel van de politie) niet aangetast. Enkel zijn er in het plangebied Galvanitas effecten mogelijk door toedoen van lichtverstoring. Wanneer zware lichtstoring op de vliegroute worden voorkomen, is van een negatief effect geen sprake. Het plan is hiermee zonder ontheffingsplicht uitvoerbaar.

Wanneer de ontwikkeling wordt uitgebreid met het bosperceel van de politie blijft er middels het overige bosperceel een lijnvormige element bestaan. Zolang de vliegroute aaneengesloten blijft behouden zonder invloeden van verstoringsbronnen (zoals licht) is het plan zonder ontheffingsplicht uitvoerbaar.

Zorgplicht

De algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland. Op basis van onderhavig onderzoek benoemen wij de volgende aandachtspunten:

- Het opzettelijk aantasten van de vossenburcht (bosperceel politie) en vossen dient te worden voorkomen. In de kwetsbare periode van de vos, maart – augustus (valt grotendeels samen met het broedseizoen), worden werkzaamheden aan het bosperceel afgeraden.
- Gefaseerd werken om dieren tijdig de kans te geven om het gebied te verlaten;
- De egel is met name gevoelig voor verstoring in de periode van eind juli tot en met april (gehele winterperiode is het dier in winterslaap). Een aantal inspanningen zijn mogelijk om rekening te houden met egels binnen het werkterrein (zie paragraaf 4.2.3).

Aanbeveling

Wij adviseren om zowel voor de mitigatie van de vleermuisvliegroute als de genoemde aandachtspunten vanuit de zorgplicht een ecologisch werkprotocol op te stellen voor de realisatie van de herontwikkeling

7 Bronnen

Antea Group, 2019, rev01. Natuurtoets Galvanitas.

BIJ12, 2017a. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.

Dietz, C., Helversen, von, O., Nill, D., 2011. Vleermuizen. *Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*. Tirion natuur i.s.m. de Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017.

Overig:

NDFP

www.globespotter.cyclomedia.com

www.zoogdierverseniging.nl

www.vivara.nl

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. niche1.braad@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2017

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.